

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГАЛИЦЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ІМЕНІ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА
ЮРИДИЧНЕ ВІДДІЛЕННЯ**

Кафедра права

НАУКОВА РОБОТА

з дисципліни

Кримінальне право України (особлива частина)

на тему:

**Кримінально-правова характеристика та проблеми
кваліфікації проступку «Порушення недоторканості
приватного життя»**

Виконала:

студентка групи Пб-11

Хлипавка Вікторія

Науковий керівник:

к.ю.н. Томчук І.О.

Тернопіль, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ «ПОРУШЕННЯ НЕДОТОРКАНОСТІ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ».....	5
1.1. Поняття приватного життя у правовому аспекті.....	5
1.2. Характеристика об'єктивних ознак кримінального правопорушення, передбаченого статтею 182 КК України.....	6
1.3. Характеристика суб'єктивних ознак кримінального правопорушення, передбаченого статтею 182 КК України.....	9
РОЗДІЛ 2. ВІДМЕЖУВАННЯ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ «ПОРУШЕННЯ НЕДОТОРКАНОСТІ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ» ВІД СУМІЖНИХ СКЛАДІВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	12
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕНЕ ПОРУШЕННЯ НЕДОТОРКАНОСТІ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ У ЗАКОНОДАВСТВІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	15
ВИСНОВКИ	17
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	20

ВСТУП

Актуальність теми. Приватне життя та особиста недоторканість є основою правового статусу особи у суспільстві та у державі. Зі зміною часу Україна розпочала демократичні перетворення, шляхом посилення контролю за захистом приватного життя своїх громадян, а також удосконалення законодавства у сфері відповідальності за порушення одного із основних засад демократичної держави.

У сучасних реаліях, про більшість злочинів щодо порушення недоторканості приватного життя ми дізнаємось із засобів масової інформації, або із мережі Інтернет. Проте, якщо переглянути статистику винесених рішень щодо притягнення до відповідальності винних у цьому злочинному діянні на сайті ЄДРСР, то можна дійти до висновку, що на сьогоднішній день система законодавства потребує змін або доповнень стосовно окремих норм кримінально-правової характеристики порушення недоторканості приватного життя та, здебільшого, стосовно тлумачення змісту даного поняття. Крім цього, відсутність належних аналітичних узагальнень судової практики щодо кримінальних проваджень даної категорії також не сприяє ефективній практиці притягнення винних до кримінальної відповідальності за порушення недоторканості приватного життя.

Стан дослідження теми. Важливість питання кваліфікації злочину «Порушення недоторканості приватного життя», привертало і привертає увагу науковців до проведення відповідних досліджень. Теоретичну основу наукової роботи склали наукові праці таких провідних учених Сосніна О.В., Мацура Н.А., Матвійчук В.В., Савченко А.В., Сташис В. В., Тацій В. Я. та інші.

Мета і задачі наукової роботи. Метою роботи є комплексне дослідження реалій відповідальності та надання рекомендацій щодо удосконалення кримінального законодавства у частині притягнення винних до кримінальної відповідальності за порушення недоторканості приватного життя в Україні, а також його відмежування від суміжних складів злочинів.

Із поставленої мета виокремлюються такі задачі:

- провести кримінально-правову характеристику елементів і ознак складу злочину, передбаченого ст. 182 КК України та розкрити їх зміст;
- встановити критерії відмежування складу злочину, передбаченого ст. 182 КК України від суміжних складів злочинів;
- здійснити порівняльно-правовий аналіз українського кримінального законодавства щодо відповідальності за порушення недоторканності приватного життя та законодавства окремих зарубіжних країн та запропонувати нову редакцію ст. 182 КК України, яка в більшій мірі відповідає потребам сучасного українського суспільства й узгоджується з європейськими нормами та стандартами.

Об’єктом дослідження є суспільні відносини щодо охорони права особи на недоторканність приватного життя.

Предметом дослідження є кримінальна відповідальність за порушення недоторканності приватного життя.

Методи дослідження. Для досягнення зазначеної мети та виконання задач дослідження було використано низку загальнонаукових і спеціально-наукових методів, а саме: діалектичний, історико-правовий, формально-юридичний, порівняльно-правовий, соціологічний, статистичний та системно-структурний.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані у роботі висновки та рекомендації можуть бути використані у подальших дослідженнях зазначеної теми та у визначенні особливостей кримінального правопорушення «Порушення недоторканності приватного життя» та можливі зміни назви статті.

Структура наукової роботи. Наукова робота складається зі вступу, трьох розділів, один із яких поділяється на три підрозділи, висновків та списку використаних джерел, які розміщені на 21 сторінці.

РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ «ПОРУШЕННЯ НЕДОТОРКАНОСТІ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ»

1.1. Поняття приватного життя у правовому аспекті

Серед переліку прав людини, який включає у себе політичні, соціально-економічні та соціально-культурні права, особливе місце належить захисту особистого або приватного аспекту життя людини. Приватність (від латин. *privatus* – приватний, окремий, домашній) тісно пов'язана з людською гідністю.

Для початку, вважаю за доцільне визначити яка інформація відноситься до таємниці.

Особиста таємниця особи - інформація про стан здоров'я, майновий стан, дату народження, рівень освіти, прізвище, ім'я, по батькові, місце народження та адресу проживання, вид професійної діяльності, доходи, звички особи, спосіб життя, віросповідання, про факти біографії особи, захоплення, творчі заняття, погляди, переконання, відносини з іншими особами, уподобання, симпатії і антипатії, інтимні стосунки з іншими особами, наявність інтимних позашлюбних стосунків, народження дитини поза шлюбом [1].

Сімейну таємницю особи складають відомості про сімейний стан, сімейні відносини, інтимні стосунки у сім'ї, приватне життя члена сім'ї, які особа бажає зберегти у таємниці від інших сторонніх осіб, майновий стан родичів особи, родинні стосунки, відомості, якими володіють члени сім'ї і в розголошенні яких вони не зацікавлені.

Головними ознаками, що дають змогу «вирізняти» приватне життя від громадського (суспільного), є: особистісний характер; не підконтрольність з боку держави та суспільства; конфіденційність; законний характер.

Особистим життям фізичної особи вважається її поведінка у сфері особистих, сімейних, побутових, інтимних, товариських, професійних, ділових та інших стосунків за межами суспільної діяльності, яка здійснюється, зокрема, під час виконання особою функцій держави або органів місцевого самоврядування [2].

Конституційний Суд України виходить з того, що неможливо визначити абсолютно всі види поведінки фізичної особи у сферах особистого та сімейного життя, оскільки особисті та сімейні права є частиною природних прав людини, які не є вичерпними, і реалізуються в різноманітних і динамічних відносинах майнового та немайнового характеру, стосунках, явищах, подіях тощо. Право на приватне та сімейне життя є засадничою цінністю, необхідною для повного розквіту людини в демократичному суспільстві, та розглядається як право фізичної особи на автономне буття незалежно від держави, органів місцевого самоврядування, юридичних і фізичних осіб [1].

Таким чином, Конституційний Суд України вважає, що перелік даних про особу, які визнаються як конфіденційна інформація, не є вичерпним.

1.2. Характеристика об'єктивних ознак кримінального правопорушення, передбаченого статтею 182 кримінального кодексу України

Основним безпосереднім об'єктом порушення недоторканності приватного життя (за новою редакцією ст. 182 кримінального кодексу України (далі – КК України)) є право на конфіденційну інформацію про особу, а предметом цього злочину є конфіденційна інформація про особу [3].

Об'єктивна сторона злочину, склад якого передбачений у диспозиції ст.182 КК України, знаходить свій прояв у незаконному збиранні, зберіганні, використанні, знищенні, поширенні конфіденційної інформації про особу або незаконній зміні такої інформації, крім випадків, передбачених іншими статтями КК України, що обумовлює необхідність визначення змісту даних понять. Цей злочин може бути вчинений як шляхом фізичних, так і інформаційних дій або їх поєднання. Інформаційні дії полягають у передаванні інформації іншим особам у словесній (вербальній) формі, або у вчиненні будь-яких інших дій, що несуть інформацію (наприклад, конклюдентних дій, смислових жестах, виразних рухах (міміці), включаючи сучасні засоби зв'язку. Для наявності об'єктивної сторони злочину достатньо встановити вчинення особою хоча б однієї з цих дій. «Незаконність», яка в даному випадку являється тотожністю протиправності, є обов'язковою ознакою кожної дії, що передбачена в диспозиції зазначеної статті. Відсутність згоди особи,

якої конфіденційна інформація стосується, виражає незаконність відповідних дій, тобто виступає однією з умов незаконності. Варто розуміти, що конфіденційна інформація перестає бути таємницею тоді, коли особа, якої вона стосується, не бажає приховувати її від сторонніх, під згодою визначається ствердна усвідомлена, вільно висловлена у будь-якій формі відповідь дієздатної фізичної особи, якої така конфіденційна інформація стосується, або іншої уповноваженої законом особи на прохання ознайомитися з конфіденційною інформацією.

На мою думку, однією із прогалин сучасного законодавства є те, що ні у КК України, ні у чинній редакції ЗУ «Про інформацію» [3; 4] зміст цих термінів – збирання, зберігання, використання, знищення, поширення, зміни конфіденційної інформації про особу як форм прояву об'єктивної сторони передбаченого злочину, не розкривається. Тому вважаю за необхідне дати їх правове тлумачення.

Для кваліфікації збирання конфіденційної інформації за ст. 182 КК не має значення, чи законним був спосіб отримання відповідної інформації. Поняттям «збирання» охоплюються викрадення документів, оплатне придбання або безоплатне отримання відповідної інформації від осіб, які за характером своєї діяльності чи родинних зв'язків наближені до потерпілого, отримання інформації в результаті таємного спостереження, незаконного огляду помешкання, кореспонденції, незаконного прослуховування тощо. [5, с. 531]. Отже, незаконне збирання конфіденційної інформації про особу можна вважати закінченим з моменту отримання винним відомостей, а не з моменту початку процесу пошуку таких. У випадку, якщо розпочатий процес збирання не закінчився результатом, тобто особа фактично не заволоділа відомостями, слід говорити незакінчені злочинні дії, тобто про замах на порушення недоторканності приватного життя.

Наступною дією, яка передбачена в диспозиції ст. 182 КК України, є незаконне зберігання конфіденційної інформації про особу. Її зміст визначається як: незаконні дії зі збереження відповідної інформації в певному місці на різних носіях [6, с. 120]; будь-які умисні дії, пов'язані з перебуванням конфіденційної інформації у фактичному володінні винного [7, с. 79]; поміщення її в певне місце з обмеженим доступом при дотриманні певних умов зберігання, обумовлених типом носія

інформації; незаконним утриманням носія інформації в такому місці та умовах, які здатні забезпечити вказаний стан і його цілісність впродовж певного часу [8, с. 63].

З цього випливає, що незаконне зберігання конфіденційної інформації про особу – це дії, які полягають в утримуванні такої інформації безпосередньо у винної особи або в будь-якому іншому місці, де вона перебуває у розпорядженні та під контролем такої особи і спрямовані на забезпечення її належного стану.

Незаконне використання конфіденційної інформації передбачає, отримання якоїсь вигоди особою, яка цю інформацію використовує і усвідомлення такою особою незаконного характеру своїх дій.

Отже, незаконне використання конфіденційної інформації про особу – це дії, що полягають у незаконному користуванні такою інформацією на власний розсуд з будь-якою метою, що може поєднуватися з примушуванням особи, якої стосується ця інформація до вчинення будь-яких дій в інтересах винного або відмови від їх вчинення під загрозою її розповсюдження .

Наступною злочинною дією є незаконне поширення конфіденційної інформації про особу, суспільна небезпека якої полягає у тому, що поширені відомості створюють або можуть створити серйозні проблеми для їх власника, стають, так звані, тавром для людини, чия особиста або сімейна таємниця порушена, що нерідко призводить або може призвести до суспільно небезпечних наслідків.

В юридичній літературі сьогодні немає однозначного розуміння незаконного поширення конфіденційної інформації. На мою думку під «поширенням» варто розуміти повідомлення (розповсюдження) відомостей про приватне життя особи, що становлять особисту або сімейну таємницю, хоча б одній третій особі. Способи розповсюдження можуть бути різними. Отже, фактично «поширення» тлумачиться аналогічно поняттю «розголошення», яке міститься в інших статтях КК України, зокрема, в статтях 132, 145, 168, 232, 328, 381, 387, 422 КК України.

Незаконне поширення конфіденційної інформації про особу вважається закінченим з моменту, коли інформація повідомлена сторонній особі, яка зрозуміла та усвідомила її зміст і суть. Якщо ж інформація передана, але з причин, які не

залежать від волі винного, не сприйнята адресатом (наприклад, через незнання національної мови, якою вона передається, глухоту, сон, сп'яніння тощо) або адресат в силу певних причин (віку, стану здоров'я) нездатний адекватно її сприймати, то йдеться про незакінчену злочинну діяльність, тобто про замах на незаконне поширення конфіденційної інформації про особу [9, с.107].

Поширення конфіденційної інформації про особу – це вчинення у будь-якій формі дій, які полягають у передачі змісту конфіденційної інформації про особу хоча б одній сторонній особі, яка не має права на ознайомлення з такою інформацією, як разом із носієм інформації, так і без нього, а також шляхом надання такої особі доступу до носія чи повідомлення відомостей, закріплених на носіїві, в результаті чого ця інформація адекватно сприймається сторонньою особою. Поширення такої інформації є закінченим з моменту її сприйняття особою, яка не має права на ознайомлення з нею.

Знищення конфіденційної інформації про особу полягає в діях, які вчиненні у будь-який спосіб, внаслідок чого така інформація перестає фізично існувати.

Щодо поняття зміни, то вважається, що зміна конфіденційної інформації про особу полягає у будь-якій модифікації змісту інформації, що призводить до її перекручування, хоча при цьому інформація в цілому зберігається, в тому числі доповнення її іншими фальсифікованими даними [8, с. 130].

Об'єктивну сторону злочину, передбаченого ч. 1 ст. 182 КК, як і раніше, характеризують декілька видів злочинних дій, які передбачені альтернативно, а це означає, що цей злочин має формальний склад. Більш конкретно, то цей злочин вважається закінченим з моменту вчинення однієї із зазначених у статті шести дій та за відсутності випадків, передбачених іншими статтями КК України.

1.3. Характеристика суб'єктивних ознак кримінального правопорушення, передбаченого статтею 182 КК України

Загалом суб'єктивна сторона – це сукупність ознак, які характеризують кримінальне правопорушення з його внутрішнього боку, тобто внутрішній прояв суспільно-небезпечного діяння. Традиційно, зміст суб'єктивної сторони складу злочину утворюють вина, мотив і мета. Вина є одним, хоча і обов'язковим

компонентом суб'єктивної сторони складу злочину, мотив і мета у більшості складів злочинів відіграють факультативну роль. Слід зазначити, що у диспозиції ст. 182 КК України немає прямої вказівки на форму вини, а також на інші компоненти суб'єктивної сторони.

Відповідно до ст. 23 КК України, виною є психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої КК України, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності [3]. З цього положення випливає, що вина має дві форми – умисел і необережність. Також, умисел поділяється на прямий і непрямий, а необережність – на протиправну самовпевненість та протиправну недбалість. І хоча пряма вказівка на форму вини у диспозиції статті 182 КК України. При цьому, більшість науковців вважають, що дане кримінальне правопорушення вчиняється саме з прямим умислом, оскільки, на їхню думку, кримінальні правопорушення із формальним складом (яким є і порушення недоторканності приватного життя) можуть бути вчинені лише з прямим умислом [9, с. 123].

Здійснюючи порушення недоторканності приватного життя, винний усвідомлює природу відомостей як конфіденційних, таких, що належать до приватного життя, особистої чи сімейної таємниці. Також варто вказати, що при скоєнні даного кримінального правопорушення винний не може не усвідомлювати, що він здійснює грубе вторгнення в приватне життя потерпілого. При цьому, при незаконному збиранні, зберіганні, використанні, знищенні, поширенні чи зміні конфіденційної інформації про приватне життя особи, що складають її особисту чи сімейну таємницю винний розуміє, що це може спричинити отримання інформації, яку потерпілий бажав би залишити в таємниці або в обмеженому доступі.

Мотив та мета вчинення цього злочину не входять до його складу, але можуть мати кримінально-правове значення для призначення покарання, вирішення питань про співвідношення з іншими злочинами або звільнення від кримінальної відповідальності.

Варто зазначити, що Мацура Н. А. здійснює класифікацію мотивів, які притаманні кримінальному правопорушенню, передбаченому диспозицією ст. 182 КК України. Такими мотивами є:

- мотиви, що стосуються міжособистісних стосунків (ревності, помста, цікавість, заздрість тощо);
- мотиви, пов'язані із конкурентними відносинами у сфері бізнесу та політики;
- мотиви, пов'язані з бажанням використати конфіденційну інформацію про особу при плануванні, готуванні або під час вчинення іншого кримінального правопорушення;
- мотиви, що пов'язані з відносинами між певними групами населення, виділеними за ознакою расової, національної належності, ставлення до релігії чи іншими ознаками;
- мотиви, пов'язані із журналістською діяльністю [8, с. 306].

РОЗДІЛ 2. ВІДМЕЖУВАННЯ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ «ПОРУШЕННЯ НЕДОТОРКАНОСТІ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ» ВІД СУМІЖНИХ СКЛАДІВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Наявність у законодавчому матеріалі груп складів злочинів, конструкції яких вміщують ознаки, що тотожні за змістом з ознаками інших складів злочинів (спільні ознаки), викликає потребу відрізнити їх теоретично та розмежувати склади злочинів в процесі практичної діяльності із застосування права. Закон в цій частині далеко не досконалий. В ході його аналізу виявляються випадки колізії, як у самому Кримінальному кодексі України, так і між положеннями Кримінального кодексу України та інших нормативно-правових актів [10, с. 7-8].

У зв'язку із відсутністю чіткого переліку відомостей, що характеризують приватність життя та кримінальними правопорушеннями, що містять ознаки порушення приватного життя, наприклад, стаття 163 КК України «Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер» та стаття 168 КК України «Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння)», доцільно провести розмежування між зазначеними діяннями [11, с. 154].

У разі, якщо збирання конфіденційної інформації про особу було поєднане із розкриттям таємниці кореспонденції, таке діяння варто кваліфікувати за сукупністю кримінальних правопорушень, передбачених статтями 182 та 163 КК України. Судова практика України передбачає випадки такої кваліфікації за сукупністю цих статей. Наприклад, ухвалою Апеляційного суду Чернігівської області від 03 грудня 2008 року залишено вирок суду першої інстанції без змін, в якому було кваліфіковано за сукупністю ч. 3 ст. 359, ч. 1 ст. 163, ст. 182 КК України дії групи осіб за попередньою змовою, які, за допомогою спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, протягом тривалого строку здійснювали прослуховування телефонних розмов державних та громадських діячів та незаконно збирали і зберігали відповідну конфіденційну інформацію про особу [12, с. 2].

Можна розглядати злочин, передбачений ст. 168 КК України «Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння)» як спеціальну норму по відношенню до ст. 182

КК України «Порушення недоторканності приватного життя». Це твердження можна обґрунтувати наступними ознаками, по-перше, таємниця усиновлення відноситься до поняття «особиста і сімейна таємниця» як складова, отже, при розголошенні цих відомостей заподіюється шкода приватній сфері життя людини. По-друге, об'єктивна сторона зазначених злочинів, передбачає дії у вигляді розголошення чи поширення відомостей. Також, як і розголошення таємниці усиновлення, так і порушення недоторканності приватного життя здійснюються лише умисно. У зв'язку з цим вважається за недоцільне виділення законодавцем зазначеної норми в самостійну.

І.Б. Король зазначає, що «в статті 182 КК України закріплено загальний склад злочину, а в статтях 145, 159, 163, 168 КК України спеціальні склади злочинів, скоєння яких порушує режим таємниці приватного життя особи. Питання щодо кримінально-правової охорони таємниць приватного життя, щодо яких не встановлено спеціальної заборони, на сьогодні залишається відкритим» [13, с. 376]. За визначенням науковця слід застосовувати правило щодо конкуренції загальної та спеціальної норми, при вирішенні якої перевага надається спеціальній нормі.

Більшість учених-криміналістів вважає, що спеціальна ознака, яка передбачена ст. 168 КК України, – предмет злочину. Зокрема, на думку О.М. Готіна, при вчиненні діяння, передбаченого ст. 182 КК України, предметом злочину є конфіденційна інформація про особу, а при вчиненні діяння, передбаченого в ст. 168 КК України, – вид конфіденційної інформації про особу (відомості, що можуть бути віднесені до сімейної таємниці). Аналогічний підхід відображено в працях Ю.І. Дем'яненко й Т.А. Чолан [14, с. 193].

Проте, є і спільні ознаки злочинів, передбачених у ст. ст. 168 і 182 КК України. Це насамперед суспільно небезпечне діяння, яке в диспозиціях вказаних статей вербально виражене окремими термінами: поширення (ст. 182 КК України) і розголошення (ст. 168 КК України). З огляду на зазначене, розголошення таємниці усиновлення та порушення недоторканності приватного життя є тотожними, можна говорити про певну однаковість суспільної небезпеки вказаних злочинів.

У науковій літературі обґрунтовується позиція щодо виключення ст. 168 КК України з цього Кодексу [15, с. 3–5]. Наприклад, Т.А. Чолан наголошує на необхідності виключення цієї норми-заборони з кримінального законодавства. Як стверджує автор, повної декриміналізації не відбудеться, оскільки залишається можливість кримінально-правового реагування на факти розголошення таємниці усиновлення як прояв порушення недоторканності приватного життя особи за допомогою більш загальної норми, передбаченої ст. 182 КК України [16, с. 78].

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕНЕ ПОРУШЕННЯ НЕДОТОРКАНОСТІ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ У ЗАКОНОДАВСТВІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Для детального аналізу правових норм вітчизняного законодавства у сфері приватного життя необхідно провести порівняльний аналіз законодавства нашої держави, що забезпечує недоторканість приватного життя в Україні, та законодавства окремих зарубіжних країн, зокрема, Литовської Республіки та Федеративної Республіки Німеччини. Шляхом звернення до правового досвіду зарубіжних країн ми отримаємо змогу розглянути співвідношення національної правової системи щодо правових систем зарубіжних країн, дозволить значно краще оцінити право своєї країни зі сторони дотримання права на недоторканість приватного життя, бо специфічні риси цього права особливо чітко виявляються в порівнянні з іншими системами.

Наприклад, Кримінальний кодекс Литовської Республіки злочини і кримінальні проступки проти конституційних прав і свобод людини і громадянина розмістив у чотирьох розділах, а правовий захист недоторканності приватного життя регламентується окремою главою «Злочини проти недоторканності приватного життя особи», в якій містяться норми, що встановлюють відповідальність за незаконне порушення недоторканності житла особи, таємниці листування, за незаконне збирання, розголошення, використання відомостей про приватне життя особи (статті 165-168). Це свідчить про важливість охорони приватного життя. Норма, що міститься у ч. 1 ст. 167 Кримінального кодексу Литовської Республіки встановлює відповідальність за незаконне збирання відомостей про приватне життя особи [9, с. 61].

Кримінальний кодекс Федеративної Республіки Німеччини містить положення про порушення конфіденційності слова (§ 201), дії, спрямовані на порушення приватної таємниці (§ 203). Загалом, норми § 201 передбачають відповідальність за несанкціонований запис усного діалогу, що не передбачений для публіки або за використання такого запису, доступ до особистих даних, шляхом підслуховування та використання підслуховуючого пристрою. За останні дві форми діяння злочинця

очікує покарання лише у разі, якщо оприлюднена інформація може завдати шкоди законним інтересам іншої особи. Проте, дії не будуть кримінальними якщо такі відомості були оприлюднені з врахуванням переваги інтересам суспільства. Зазначенні дії караються у виді позбавлення волі строком до 5 років або штраф. Цікавим є те, що передбачено відповідальність також і замах на вищезгадані діяння. Суб'єктом злочину за абзацом 3 є службова особа або особа, яка спеціально уповноважена на захист такої інформації [17].

Положення § 203 передбачає покарання у виді позбавлення волі на строк до 2 років або штраф за розголошення без дозволу таємниці іншої особи, що належить до особистої сфери життя, або комерційну чи комерційну таємницю. Відмінним від українського законодавства є наявність норми, за якою порушник підлягає покаранню і за розголошення таких відомостей після смерті особи, якої стосується таємниця. Особливою рисою є зазначення широкого кола суб'єктів цього злочину. У диспозиції § 203 законодавець наводить перелік осіб, які підлягають відповідальності, що під час виконання своїх службових обов'язків отримали доступ до таємниці особи, наприклад, лікар, адвокат, психолог, нотаріус тощо. Відмінним від українського законодавства є наявність норми, за якою порушник підлягає покаранню і за розголошення таких відомостей після смерті особи, якої стосується таємниця. А у разі розголошення відомостей в особистих цілях або для отримання матеріальної вигоди для себе, злочинця чекає ще суворіше покарання [17].

Таким чином, в законодавстві ФРН обраний максимально широкий підхід до визначення обсягу охорони недоторканості приватного життя, незалежно від факту подальшого використання інформації конфіденційного характеру. Німецьке кримінальне законодавство у достатній мірі здійснює охорону недоторканості приватного життя громадян.

ВИСНОВКИ

Аналізуючи наявну практику стану кримінально-правового регулювання захисту недоторканості приватного життя, можна стверджувати, що існує низка проблемних аспектів, що негативно відображаються у процесі застосування ст. 182 Кримінального кодексу України. Варто виокремити основну - відсутність чіткого переліку відомостей, що підпадають під термін «приватне життя», тобто законодавством не визначений безпосередній об'єкт складу злочину «Порушення недоторканості приватного життя».

Право на недоторканність приватного життя характеризується своїми окремими особливостями, а саме - це право є правом людини, тобто, воно безпосередньо не зв'язане ні з приналежністю кожного до громадянства та не впливає з нього, а також це те право, яке необхідне для охорони життя, свободи чи гідності людини. Право на недоторканність приватного життя належить тільки фізичній людині, але воно не може належати юридичній особі. Предметом зазначеного правопорушення є відомості особистого та сімейного характеру, які містять конфіденційну інформацію про потерпілу особу. А тому однією із основних ознак конфіденційної інформації, яка являється предметом правопорушення, є те, що це повинні бути відомості, які містять особисту чи сімейну інформацію, яка є таємницею.

Виявлено, які ж дії становлять порушення досліджуваного права, а саме: незаконне збирання, зберігання, використання, знищення, поширення конфіденційної інформації про особу або незаконна зміна такої інформації та наведено конкретне тлумачення кожного способу вчинення правопорушення.

Щодо суб'єктивної сторони порушення недоторканності приватного життя, то вона характеризується лише однією обов'язковою ознакою, тобто, виною, у формі як прямого умислу – у злочині з формальним складом, так і непрямого – у злочині з матеріальним складом – ч. 2.

Проводячи дослідження, було наведено факти та норми, які дозволяють стверджувати, що безпосереднім об'єктом злочину, склад якого передбачений в диспозиції ст. 182 КК України є правовідносини, що утворюються в процесі

реалізації людиною свого права на недоторканність приватного життя і які спрямовані на охорону і забезпечення конституційного права на особисту і сімейну таємницю. А тому доцільніше внести зміни до КК України та назву ст. 182 КК України викласти у формі: “Порушення таємниці особистого та сімейного життя”.

Також, мною було встановлено розмежування досліджуваної норми із подібними, а саме: таємниця кореспонденції та таємниця усиновлення. Виявлено ознаки елементів складів злочинів, за якими слід відокремлювати порушення недоторканності приватного життя від суміжних складів злочинів, зокрема: потерпілий, суб’єкт, спосіб вчинення злочину, форми вчинення діянь, наслідки та безпосередній об’єкт і предмет.

Наприклад, злочини, передбачені статтями 168 та 182 КК України, співвідносяться як такі, що описані загальною (ст. 168 КК України) та спеціальною нормами (ст. 182 КК України). При цьому відповідні статті можна вважати потенційно конкуруючими у частині, що стосується розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) (спеціальна норма) та поширення конфіденційної інформації про особу (загальна норма). Тобто, враховуючи те, що поширення конфіденційної інформації про особу включає в себе розголошення (суспільно небезпечне діяння, передбачене ст. 168 КК України), доходимо висновку, що така об’єктивна ознака, як діяння, належить до спільних ознак обох складів злочинів.

Оскільки право на недоторканість приватного життя закріплено і у нормативно-правових актах та праві Європейських країн, було проведено компаративістський аналіз національного законодавства у порівнянні із законодавством окремих зарубіжних країн. Загалом варто виокремити такі пункти:

1) захист недоторканості приватного життя регламентується нормами зарубіжного законодавства, у яких наявний ефективний механізм кримінально-правового забезпечення недоторканності приватного життя;

2) кримінальному законодавству досліджуваних держав характерні окремі особливості - деталізовані ознаки загального суб’єкта складу злочину; передбачається відповідальність юридичних осіб за різного роду порушення недоторканності приватного життя;

3) назагал, забезпечення охорони для недоторканності приватного життя шляхом кримінального-правового захисту в Україні відповідає європейським нормам.

Також виявлено, що вітчизняне законодавство характеризується захистом саме інформаційного аспекту приватного життя людей, натомість в європейських державах, здебільшого, у рівній мірі захищається право особистості на самовизначення у її приватному житті та право інформацію про нього. Виявлено і відмінності: наприклад, Кримінальний кодекс Литовської Республіки норми, які регламентують правовий захист недоторканності приватного життя виділив у окрему главу під назвою «Злочини проти недоторканності приватного життя особи». В той час, як українське та німецьке законодавство ці норми розмістило у главі, що стосується захисту особистих прав та свобод громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сайт Конституційного суду України.

URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/428-pravo-na-nedotorkannist-osobystogo-zhyttya> (дата звернення 08.12.2021).

2. Мацура Н.А., Сосніна О.В. Щодо об'єкта складу порушення недоторканності приватного життя. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки*. 2021. № 9. С. 50-56.

URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-law/article/view/932/883> (дата звернення: 08.12.2021).

3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. № 2341-III. Дата оновлення: 08.08.2021.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 08.12.2021).

4. Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 р. № 2657-XII. Дата оновлення: 16.07.2020.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 08.12.2021).

5. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навчальний посібник. За заг. ред. М.І. Хавронюка. К. Ваіте, 2014. 944 с.

URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/8/9/358166.pdf> (дата звернення: 08.12.2021).

6. Готін О. М. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина: навчальний посібник для студ. ВНЗ. За ред. О.М.Готіна, 2-ге вид. Луганськ: РВВ ЛДУВС. 2006. 197 с.

URL: <https://ua1lib.org/book/2998572/1ff4c4> (дата звернення: 08.12.2021).

7. Зінченко І. О. Кримінально-правова охорона виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина (Аналіз законодавства і судової практики): монографія. Харків: СПД ФО Вапнярчук Н. М. 2007. 320 с.

URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/19063/1/Zinchenko_mon_2007.pdf (дата звернення: 08.12.2021).

8. Мацура Н. А., Щодо суб'єктивної сторони порушення недоторканності приватного життя. *Сучасні напрями розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх правового забезпечення*: зб. матеріалів наук. конф. студентів. Львів, 2021. С. 305-306.

URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-law/article/view/932/883> (дата звернення: 08.12.2021).

9. Сосніна О.В. Кримінальна відповідальність за порушення недоторканності приватного життя (ст. 182 КК України) : дис.... канд. юр. наук: 12.00.08. Львів, 2017. 256 с.

URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/dissertation/1812/dismukanov-10.pdf>
(дата звернення: 08.12.2021).

10. Брич Л.П. Теорія розмежування складів злочинів: монографія Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 712 с.

URL: http://nbuviap.gov.ua/images/dorobku_partneriv/Bruch.pdf (дата звернення: 16.01.2022).

11. Томчук І. О., Хлипавка В. І. Проблемні аспекти кваліфікації порушення недоторканності приватного життя. *Legal education and science as the need of the hour: new european challenges*: зб. матеріалів міжнар. наук. конф. Республіка Польща: Лодзь, 2021. С.153-156.

URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/176/5068/10616-1>
(дата звернення: 16.01.2022).

12. Васильцова О.А. Деякі проблемні аспекти розмежування недоторканності приватного життя з іншими складами злочинів: тези, *Львівський державний університет внутрішніх справ*. 2018р. 5 с.

URL: https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/34659/1/Vasytsova_Olena_tезы.doc (дата звернення: 05.10.2021р.)

13. Король І.Б. Проблеми класифікації конфіденційної інформації про особу, що підлягає кримінально-правовій охороні. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. № 74. С. 371-378.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2014_74_57 (дата звернення: 16.01.2022).

14. Тавлуй О. Розголошення таємниці усиновлення: окремі аспекти відмежування від інших правопорушень. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 6. С.192-195.

URL: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.6.30> (дата звернення: 16.01.2022).

15. Присяжнюк І. Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) та порушення права на недоторканість приватного життя: проблеми співвідношення. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 1. С. 1–2.

URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2017/prysyaznuk.pdf> (дата звернення: 20.01.2022).

16. Чолан Т. Декриміналізація розголошення таємниці усиновлення. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2016. № 3. С. 73–79.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapu_2016_3_13 (дата звернення: 23.01.2022).

17. Кримінальне уложення Німеччини від 15 травня 1871. Дата оновлення: 22.09.2020.

URL: <https://www.gesetze-iminternet.de/stgb/BJNR001270871.html> (дата звернення: 23.01.2022).